

נציב חודש טבת

הנגיד הנכבד והמפואר

מו"ה לייבל רובין הי"ו

לעי"נ אביו מו"ה יונה ב"ר אליעזר ע"ה
 ולעי"נ אחיו מו"ה אליעזר ב"ר יונה ע"ה

מס' קידושינ
 גליון י"א

פרשת שמות
 תשע"ה

שינון לחזרה

תמצית שקלא וטריא עם ביאורים והערות

[דף ל"ח ע"ב – דף מ"א ע"ב]

♦ **ספק ערלה וכלאים:** במשנה במס' ערלה מבואר דספק ערלה וכלאים בארץ ישראל אסור וכשאר ספיקא דאורייתא דאלינן לחומרא, אבל בחוץ לארץ מותר; בכלאים פשוט דמותר כיון שאינו נוהג שם אלא מדברי סופרים והיינו כשאר ספיקא דרבנן דאלינן לקולא, וכן בערלה למ"ד הלכתא מדינה והי"ל ג"כ כספיקא דרבנן, ואף למ"ד ערלה הלכה למשה מסיני מכל מקום ספיקו מותר, שכך נאמר ההלכה, דרק ודאי ערלה אסור אבל ספיקו מותר.

אולם במשנה שם מבואר שיש חילוק בין ערלה לכלאים בחו"ל: **ספק ערלה** ובגון ספק עברו ג' שנים, אי נמי פרדם שיש בו נמייעות ערלה ושאר נמייעות ולקט עכרים מן הפירות ואין ידוע מהיכן, **בסוריא** והיא ארם צובה שכבש דוד וסנפה עם אי"ן מותר בדיעבד ובשנלקט כבר, דס"ל כיבוש חיד לא שמה כיבוש ודינה כהי"ל, אבל לא לכתחילה ולומר לעכו"ם לך רד ולקוט, שהחמירו בה כיון שקרובה אצל ארץ ישראל אתי למיחלף עם אי"ן, ובחוץ לארץ ודרחיק טפי מארץ ישראל ולא אתי למיחלף, מותר אפילו לכתחילה לומר לעכו"ם שילקוט ומפרדם שיש בה נמייעות ערלה, ונמצא שיהיה אח"כ אצל הישראל ספק ערלה, ובלבד שלא יראנו ישראל כשהוא לוקט ומהנמייעות שהן ודאי ערלה, דדוקא ספק ערלה מותר ולא ודאי ערלה. **ספק כלאים**, כגון כרם הנטוע ירק ובין הגפנים דהי"ל ודאי כלאי הכרם וירק נמכר הוצצה לו וייש לחוש שמא ירק זה הוא מירק הגדל בכרם והי"ל ספק כלאים; **בסוריא** מותר בדיעבד וכמו בערלה, אבל בחוץ לארץ מותר אפילו לומר לעכו"ם שילקוט לכתחילה ומתוך הכרם ממה שהוא ודאי כלאים ולקנות ממנו, ובלבד שהישראל לא ילקוט ביד ושלא אסרו כלאים בחוץ לארץ אלא שלא לרועי כלאים, ושלא ללקטו בידים, אבל באכילה מותר אפילו ודאי כלאים.

וקשה, התיינה לרב יהודה אמר שמואל דערלה דערלה הלכה למשה מסיני אתי שפיר דערלה חמור מכלאים, אבל לעולא אמר ר' יוחנן דערלה הלכתא מדינה – מאי שנא ערלה מכלאים. **לכך מסיק הגמ',** דבאמת אין חילוק בין ערלה לכלאים בחו"ל, אלא צריך למיתני בתרוייהו או זה וזה יורד ולקוט' וולפי זה בתרוייהו לא התירו אלא ספק ולא ודאי, או זה וזה יורד ולקוט' וולפי זה בתרוייהו התירו אפילו ודאי, ובלבד שלא ילקוט הישראל ביד.

מראי מקומות לתוספות

דף ל"ח ע"ב: ד"ה הערלה הלכה והכלאים מדברי סופרים.
 דף ל"ט ע"א: ד"ה תני חדש, ד"ה הוא למעוטי.
 דף ל"ט ע"ב: ד"ה מתניתין דעבדין ליה [ע"י מהרש"ל], ד"ה משנה.
 דף מ' ע"א: ד"ה ויעשה מה שלבו חפך.
 דף מ' ע"ב: ד"ה אין תחילת דינו, ד"ה ויש אומרים.
 דף מ"א ע"א: ד"ה האיש, ד"ה אה, ד"ה אסור, ד"ה כשהיא, ד"ה אסור.
 דף מ"א ע"ב: ד"ה פחת [עד זקשה], ד"ה מה לגירושין, ד"ה שכן יטען.

[דף לח: – לט.]

חדש, ערלה וכלאים בחוץ לארץ

♦ **מן התורה או מדרבנן:** פליגי תנא קמא ור' אליעזר ובמתניתין לעיל דף לו. ובגמ' שם בדיון חדש; **לתנא קמא** אינו נוהג בחוץ לארץ דדריש 'מושב' לאחר ירושה וישיבה, ור' אליעזר נוהג בחוץ לארץ דדריש 'מושב' בכל מקום שאתם יושבים.
 ר' שמעון בן יוחאי (בברייתא לעיל דף לה) סובר לענין חדש כר' אליעזר, ומוסיף דגם ערלה וכלאים נוהגים מן התורה בחוץ לארץ – קל והומר מחדש ור' אליעזר בנו דפליג עליו, היינו משום דגם בחדש פליג דס"ל כתנא קמא שאינו נוהג אלא בארץ.

המשנה במס' ערלה סובר ג"כ לענין חדש כר' אליעזר, אבל פליג על קל והומר דר' שמעון בן יוחאי לענין ערלה וכלאים, אלא ס"ל דערלה הלכה, וכלאים מדברי סופרים. ופליגי אמוראי בפירוש 'ערלה הלכה'; לרב יהודה אמר שמואל היינו **הלכתא מדינה** ובני המדינה הנהיגוהו עליהם חובה בחו"ל, ולעולא אמר ר' יוחנן היינו הלכה למשה מסיני.

א. דס"ל דכלללים גלי קלא 'שדך' למעוטי ורעיש שצח"ל דלקמן, וממילא גם ערלה אין ללמוד בק"ו ממדת לאיכא למימר כללים יוכיחו (תורה העלה).

ב. ביארנו הגמ' עפ"י פירש"י וכמבואר במאירי ועוד ראשונים.

גליץ קנין תורה

ובין בחו"ל, ולא מומעטינן בחו"ל ומשמעות לשון 'שדך' שדה המיוחד לך] אלא כלאי זרעים, שאינו מוח"ת אלא מדברי סופרים.

ואף כלאי זרעים שאסרו חכמים בחו"ל, מיירי דוקא בכלאי הכרם, כיוון שאסורים בהנאה בארץ ודכתיב 'פן תקדש המלאה' גזרו רבנן אף בחוץ לארץ, אבל כלאי זרעים שלא בכרם שאינם אסורים בהנאה בארץ, לא גזרו ביה רבנן כלל בחוץ לארץ. ונקטינן כר' יאשיה דלא מקרי כלאי הכרם ולחיות אסור בהנאה בארץ, וכן לחיות אסור בחו"ל עכ"פ מדברי סופרים] עד כשיזרע חטה ושעורה [או שאר בי מיני זרעים] ביחד עם חרצן [זרע הכרם] ויזרע שלשתן במפולת יד ודחינו בבת אחת, משא"כ כשזרע חטה ושעורה בכרם שהוא זרוע כבר, לא מקרי כלאי הכרם אלא כלאי זרעים, ואינו אסור בא"י ולא בחו"ל.

– מה שזרע רב גינתא דבי רב [שהיה זרע לצורך התלמידים לאכול ירק שבהן ערוגות ערוגות] ופי' כל מין זרע בערוגה בפני עצמה, לא משום דפליג וס"ל שגזרו על כלאי זרעים בחו"ל, דאי הכי היה די לזרען אפילו בערוגה אחת על דרך שמבואר במס' שבת (דף פ"ד) ד' זרעים בארבע רוחות הערוגה ואחת באמצע¹, אלא זרען בערוגות נפרדות משום נוי לחוד, או כדי להקל על השמש [כשבא ליטול משם ימצא כל מין בערוגה בפניו].

[דף לט:]

שכר מצוה

• **רוב זכויות:** במתני' כל העושה מצוה אחת מטיבין לו ומאריכין לו ימיו ונחל את הארץ, וכל שאינו עושה מצוה אחת אין מטיבין לו וכו'. ומבאר בגמרא, דהיינו שעושה מצוה אחת יתירה על זכויותיו ופי' שיש לו ענין רוב זכויות ומיעוט עונותיו, משא"כ כשאין לו מצוה אחת יתירה ואלא מחצה עונות ומחצה זכויות] אין מטיבין לו ואין מאריכין לו ימיו וכו'.

וזהו כשאין לו [בין זכויותיו] מצות כיבוד אב ואם, או גמילות חסדים, [או הכנסת אורחים], או הבאת שלום בין אדם לחבירו, או תלמוד תורה שהוא כנגד כולם, אבל כשיש לו אחד מאלו, אז אפילו אם היתה שקולה [מחצה עונות ומחצה זכויות] מברעת ואת הכף כאלו היו רובא זכויות ואינו צריך למצוה יתירה. מיהו דוקא בשקולה, אבל כשלא קיים שאר מצוות [דאיכא רובא עונות] אלא אחד מאלו, ודאי לא מהני להכריע את הכף לזכות.

• **שכר בהאי עלמא:** הא דתנן 'מטיבין לו ומאריכין לו ימיו ונחל את הארץ' וכו'; לאבין אין הפירוש שמטיבין לו בעוה"ז, אלא מתקנין ליה [בעוה"ז] יום טוב [כשזכויותיו מרובות] ויום ביש [כשעונותיו מרובות], והיינו כדתניא בברייתא דמי שזכויותיו מרובין מעונותיו מריעין לו בעוה"ז ודומה כמי ששרף כל התורה כולה ולא שייר ממנה אפילו אות אחת ויעל יד זה מתקנין לו יום טוב לעולם הבא, ומי שעונותיו מרובין מזכויותיו מטיבין

ז. פי' דבאר ישראל יש צ' איסורים; א' כשזרע צ' מיני זרעים אפילו שלא בכרם ומקרי 'כלאי זרעים', וצ' כשזרע צ' מיני זרעים בכרם יש צו איסור נוסף משום כרם ומקרי 'כלאי הכרם', ואף דממילא אסור כבר משום כלאי זרעים, מ"מ נפ"מ שזוקא תרמי, אחת משום כלאי זרעים לאחד ואחת משום כלאי הכרם [היינו כשהמזו צו על שניהם, ע"ש במד"א לא ק"ל, מוס' ר"י הוקן, וסאך רש"י שם]. ועוד נפ"מ, דכלאי זרעים שלא בכרם אינם אסורים בהנאה, וכלאי זרעים בכרם אסורים בהנאה. והכל קאמר עוד נפ"מ, דבחו"ל לא אסרו חכמים אלא כלאי הכרם ולא כלאי זרעים שלא בכרם.

ה. ע"ש בפרש"י דגני כלאים לא צעין אלא היכא דלא להו עירובי וכל דאיכא היכרא לא מיישין לייניקה, ולכן כיון שזרען צד' רוחות הערוגה איכא היכרא ולא מיישין למה שהקראנו סמוכין זה לזה בתוך ג' טפחים ויונקים זה מזה, משא"כ כזרע האמצעי דאי' הו' מקרבי לאומן שנלדדים הו' עירובי וליכא היכר, צד' צריך הרקע כדי יניקה מכל כד, ע"ש.

לדינא, מר בריה דרבנא מתני ליה לקולא זה וזה יורד ולוקט ובלבד שלא ילקוט ביד' ונותר לאכול אפילו ודאי ערלה וכלאים, אבל לוי היה מתני להורמא זה וזה יורד ולוקט' [ודוקא ספק ערלה וכלאים מותר באכילה ולא ודאי] לכך אמר לשמואל 'ספק לוי' [לקוט שלא בפני מפרנס שיש בה נמוקות של ערלה, שיהיה ספק אצלו ואוכל לאכול מספק], וכן רב אריא ורבה בר רב הונן היו מספקי ספוקי להדדי [דס"ל דוקא ספק מותר ולא ודאי].

• **שיטת ר' אליעזר הגדול:** כל התנאים דלעיל סבירא להו דערלה וכלאים נהוגים בחו"ל ואלא דלר' שמעון בן יוחאי הוא מן התורה, ולמשנה במס' ערלה הוא מהלכה למשה מסיני או הלכתא מדינה, אבל בברייתא תני בשם ר' אליעזר הגדול דאין ערלה וכלאים בחוץ לארץ כלל [אפילו מדרבנן], ולפי זה אין לגרום במתניתין ר' אליעזר אומר אף החדש' [דמשמע דס"ל כתיב דערלה וכלאים נהוגים בחו"ל רק מוסף חדש] אלא ר' אליעזר אומר חדש' [ודוקא חדש נהוג בחו"ל דכתיב בו 'מושב' בכל מקום שאתם יושבים, אבל ערלה וכלאים הרי הם כשאר מצוות התלויות בארץ שאינן נהוגות כלל בחו"ל].

חריפי דפומבדיתא נקטו כהאי ברייתא, ורב יהודה שלחה לקמיה דר' יוחנן. אבל ר' יוחנן השיב דדוקא ספק ערלה מותר ולא ודאי, ועוד, דהואיל ואלו מקילין בה [להתיר אפילו ודאי] צריכין לסתום [והיתיר של] ספק ערלה [שלא לזרשו ברבים אלא להורות בהצנעה], וגם לאבד בידים הפירות של ודאי ערלה [דהואיל וכן מקילין אין להתיר להם לספק זה אצל זה אלא צריך לאבד הפירות בידים]. והוסיף, שכל האומר אין ערלה בחו"ל לא יהא לו נין ונכד משליך חבל בגורל בקהל ה"י.

• **כלאים בחוץ לארץ:** הא דפליגי תנאי אם כלאים נהוג בחוץ לארץ מדברי סופרים ולמשנה במס' ערלה או אינו נהוג כלל [לברייתא בשם ר' אליעזר הגדול], היינו דוקא בכלאי זרעים, דכתיב 'שדך לא תזרע כלאים' [ומשמע שדך המיוחד לך] – למעוטי זרעים שבוהוץ לארץ [שלא הקנו לך מן השמים].

אבל הרכבת האילן [ומין בשאינו מינו] לכולי עלמא אסור מן התורה בחוץ לארץ ולוקין עליו, דכתיב 'בהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כלאים', מקשינן שדך לבהמתך, מה בהמתך בהרבעה אף שדך מיירי בהרכבת דבר מוסיים [דהיינו הרכבת אילן מין בשאינו מינו], ושוב לפינן מהיקישא, מה בהמתך נהוג בין בארץ ובין בחו"ל [דהא חובת הגוף היא] אף שדך [דהיינו הרכבת אילן, אף שהוא חובת קרקע מינו] נהוג מן התורה בין בארץ

ג. מיהו משמע מפרש"י, דמיירי אפי' בחופן שזה המאכל להצירו יודע צודאי שהוא ערלה או כלאים, ומ"מ כיון שלקטוהו שלא בפני הצירו ונמלא שאלו הצירו האוכל הוא ספק ולא ודאי, מותר לכתילה להאכילו [וי"ל שאין זה משום שיש לו חטא מכלול, אלא אקרה הלכה למשה מסיני או הלכה מדתה אלא בחופן שהאובל יודע שהוא ודאי ערלה, אבל כל שהוא ספק אצלו ליכא איסור כלל].

ד. צברייתא מוזכר רק ערלה, אבל ע"י רש"י [ד"ה מן הדש] דלר' אליעזר גם כלאים אינו נוהג בחו"ל, וכן כתבו התוס' [ד"ה מן הדש] דכיון דס"ל אין ערלה בחו"ל אין צדק לומר שיהא מממיר בכלאים יותר מערלה.

ה. פסוק צביכה (ב. ה.), עיי"ש בפירש"י ד'משליך חבל' היינו חולק נחלה, שכן דרך לחלק נחלה בתבל המדה.

ו. הורנו צבוגריים רק המשנה דמס' ערלה וצרייתא נסס ר' אליעזר הגדול, דדוקא לדידו צריכי למעוטי כלאי זרעים מהפסוק 'שדך', כיון דס"ל דחדש נוהג בחו"ל מן המורה דרדשי 'מושב' בכל מקום שאתם יושבים, ולפי"ז איכא למילף ערלה וכלאים צד' כדעת רשב"י הג"ל, לכן איצטרך קרא למעוטי כלאים (ע"י גמל הערה א), אבל לדעת חנא קמא דמתני' וכן לר' אלעזר צרי' שמעון דרדשי 'מושב' לאחר ירושה ושיבה וס"ל דגם חדש אינו נוהג בחו"ל מה"מ, לא איצטרך קרא למעוטי כלאי זרעים בחו"ל (ע"ש מד"א שהוא למעוטי).

גלין קנין תורה

בבית מדרחין ושהיו מצויין בו מוסיקן שאפילו כשהיו נכנסין בו ב' אנשים ביום היו ניוזקין ומשא"כ שאר מוסיקן אין דרכן להזיק אלא בחדוד ודוקא בלילה. למחר שאלו ממנו חכמים מי שמרו, והשיב שנעשה לו גם ושני נושאי קיסר שמרוהו כל הלילה, אמרו לו חכמים שמא דבר ערוה בא לידך וניצלת הימנו, דתנינא כל הבא דבר ערוה לידו וניצל הימנו עושיין לו נם.

[דף ג.]

(ב) רבי צדוק, תבעו ההיא מטרוניתא ושהיתה אשה גדולה ולא היה יכול לפטר ממנה והיה מסור בידה להורגו, אמר לה שהוא חלוש וצריך לאכול תחילה, השיבה שאין לה אלא מאכל טמא, אמר לה שיש לו ללמוד מזה (ומה שלא נודמן לפניו אלא מאכל טמא) דמאן דעביד הא ולבעול ארמית] ראוי למאכל טמא. הסיקה את התנור ולצלות דבר הטמא שם, וכשהניחה הצלי בתוך התנור הלך ר' צדוק וישב בתוך התנור ולמסור נפשו כדי שלא יחטא, שאלה ממנו מאי האי, והשיב, מי שעושה זה ולבוא על ארמית] יפול בזה (באור של גינתם). אמרה לו, אילו ידעתי שחמור עליכם הדבר כל כך לא הייתי מצערך. ועל כגון ר' צדוק והבירוי נאמר הפסוק 'גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו' ושלבש כח לבן ויצרו להתגבר בחפצי קונו.

(ג) רב כהנא, היה עני והוכרה למכור סלים ושנשים נותנות שם פליהון לצורך פרנסה. תבעו ההיא מטרוניתא, אמר לה שתמתין עד שילך ויתקשט, עלה לגג והפיל עצמו מאיגרא לארעא. אתא אליהו וקבליה והצילו, ואמר לו שהטריחו לבוא ממקום אחר שהוא רחוק מכאן ד' מאות פרסה, השיב רב כהנא דהלא ענייתו גרם לכך ודלוי ענייתו לא הוצרך להיות עסקו במלאכת נשים, והסכים אליהו ונתן לו שיפא ושם כליו מלאה זהובים.

❖ **טוב לשמים ולבריות: תנן, אלו דברים שאדם עושה אותן ואוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא** והנמרא אתא כאן כמאן דפליג על ר' יעקב (לעיל דף לטו) וס"ל שיש שכר בעוה"ז, מדרש"א, **(א) כיבוד אב ואם, דכתיב 'למען יאריכון ימך ולמען ייטב לך'** (בחיך), **(ב) גמילות חסדים, דכתיב 'רודף צדקה וחסד ימצא חיים ולעוה"ב צדקה וכבוד'** (בעוה"ז), **(ג) הבאת שלום בין אדם לחבירו, אתיא רדיפה רדיפה' (וגמילות חסדים) דכתיב הכא 'בקש שלום ורדפהו' וכתוב התם 'רודף צדקה וחסד', (ד) ותלמוד תורה כנגד כולב, דכתיב 'כי הוא חיך' (בעוה"ז) ואורך ימך' (לעוה"ב).**

וקשה למה לא השיב נמו שילוח הקן דכתיב ביה ג"כ (כפל הלשון) 'למען ייטב לך והארכת ימים, וליכא למימור תני ושייר, דהא קתני אלו דברים. ומשני, דלא קחשיב אלא מצוות שהן טוב לשמים וגם הבריות נהנין ממנו ולכן הקרן כולו קיימת לעוה"ז, ובעוה"ז אוכל מפירותיה, כיון שעשה מצוות שיש להן פירות דהיינו שהן טוב לבריות, משא"כ שילוח הקן שהוא רק טוב לשמים ולא טוב לבריות, לא קתני גבי אלו שאוכל מפירותיהן בעוה"ז ודכיון שהוא מצוה שאין לו פירות אלא קרן, גם שכרו בעוה"ז היינו שאוכל מהקרן בעוה"ז, ונמצא שהקרן אין כולו קיימת לעוה"ז, עפ"י מדרש"א ע"ש.

י. ולא היו מאכזב את עצמנו לדעת, וכן בכל היו מעשים לדליל (גרי) חנינא שנסגס למתן שמתין בו מוסיקן ור' צדוק שיש נמורן, לפי שעשו כדי למונע עצמם מחטא של יסה"כ, והיו מוסרים נפשם על קדוש השם (פי' עין יעקב על עין השן יעקב).

לו בעוה"ז ודומה כמי שקיים כל התורה כולה ולא היסר אות אחת ממנה ונע"ז שמשלמין לו שכר מצותיו כאן, מתקנין לו יום רע לעוה"ב.

לרבא הפירוש שמטיבין לו (שכר פירות) בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא, ולפי זה פלוגתא דתנאי היא; **תנא דידן** סובר שיש שכר מצוה בהאי עלמא, **וההוא ברייתא** (דקאמר שמריעין לו בעוה"ז) **רבי יעקב** הוא דסבירא ליה שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, והא דכתיב במצוות כיבוד אב ואם 'למען יאריכון ימך ולמען ייטב לך' או בשילוח הקן 'למען ייטב לך והארכת ימים', היינו 'למען ייטב לך' לעולם שכולו טוב ושאיין בו לא הוזק ולא יסורין אלא טובה. ו'למען יאריכון ימך' לעולם שכולו ארוך.⁵

– ר' יעקב הביא ראיה ממעשה שראה, בבן שאמר לו אביו עלה לבירה והבא לי גוזלות, ועלה לבירה ושלח את האם ונטל את הבנים ושקים מצות כיבוד אב וגם שילוח הקן, ובהזירתו נפל ומת, הרי שלא הגין עליו המצוה בעולם הזה. וליכא למימור שהיה מהרהר בעבירה ולא הי' לבו לשמים ולכן נענשו, דמחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה. ואף דאיכא למימור שהרהר בעבודה זרה דבזה הקב"ה מצרף למעשה, מ"מ אי סלקא דעתך דאיכא שכר מצוה בהאי עלמא למה לא הגין עליו המצוה שלא יבא לידי הרהור, אלא על כרחך שכר מצוה בהאי עלמא ליכא.

ואף דשלוחי מצוה אינן מוסיקין לא בהליכתן ולא בהזירתן והאיך איך נענש הבן מאחר שהי' שליח מצוה, סולם רעוע הוה דקביע היוזקא, וכל היכא דקביע היוזקא לא סמכינן אניסא (אפילו בשליח מצוה) כדמוכח משמואל הנביא שאמר 'איך אלך ושמע שאול והרגני' (הרי דאף שהלך בשלחותו של מקום מ"מ הי' ירא מהויקא דקביעא).

– אלמלי דרשיה אחר להאי קרא ולמען ייטב לך כמו שדרשו ר' יעקב (דקאי על עוה"ב) לא היה חוטא; יש אומרים שראה כמעשה שראה ר' יעקב ולכן אמר אין שכר בעולם ויצא לתרבות רעה, ויש אומרים שראה לשוננו של הוצפת המתורגמן שנגרר ע"י דבר אחר, אמר פה שהפיק מרגליות ילחך עפר, נפק וחסא.

❖ **שכר למי שניצל מעבירה: אין נותנים שכר אלא לעושה מצוה, ולא למי שאינו עושה לא מצוה ולא עבירה. אבל מי שבא דבר עבירה לידו וישב וכפה יצרו ולא עבר, נותנים לו שכר כעושה מצוה** (ואין מצוה יתירה מזה). ומביא בגמרא ג' דוגמאות ממי שבא עבירה לידו וניצל:

(א) רבי חנינא, תבעו ההיא מטרוניתא (שרית נכרית שתבעו לזנותו) מתחילה אמר מילתא ונתכסה גופו בשיחנא וכיבא ואבעבועות שיש בהן ליחה, כדי שתמאם ממנו) אבל גם היא עשתה דבר ונתרפא. הלך ונטמן

ט. משמע מפרש"י דלאבי אחיב בין ממני' וזין ברייתא כר' יעקב דשכר מצוה כהאי עלמא ליכא. והקשו בתוס' (ד"ה ממני) דמדקאמר בגמ' דבדברי רבא 'הא מני ר' יעקב' משמע דעד השתא לא חוקמין כר' יעקב, ולכן פירשו באופן אחר ע"ש. מיהו במהרש"ל מיישב דעת רש"י, דלעולם לאבי אחיב בין ממני' וזין ברייתא דלא כר' יעקב, דלעולם איכא שכר כהאי עלמא, וכגון כשעושה מצוה הרבה והוא לדיק גמור ולדי מטיבין לו בעוה"ז, וכן לסיק דכשעושה מצוה גמור ואין לו זכות כלל ולדי סובל נמי יסורין כהאי עלמא, אלא ממני' וברייתא מיידי בצינוי שם לו זכות ועונתו, וזוה קאמר שם זכותו מצוות מריעין לו בעוה"ז ועי"ז מתקנין לו יום טוב לעוה"ב, ואם עוונותיו מצוות מטיבין לו בעוה"ז כדי לתקן לו יום ביש לעוה"ב. וכל זה לאבי, משא"כ לרבא פליגי ממני' וברייתא, דלממני' אפילו על מצוה אחת מטיבין לו בעולם הזה כמו שמטיבין לדיק גמור, וברייתא ס"ל לדיכא שכר מצוה כהאי עלמא כלל ואפילו לדיק גמור.

גליץ קנין תורה

נתהלל שם שמים בפרהסיא¹. ואף דתניא כל שלא חס על כבוד קונו ראוי לו שלא בא לעולם, ואמר רבא זה המסתכל בקשת, ורב יוסף אמר זה העובר עבירה בכתר; היינו כשיכול לכוף את יצרו, והכא מיירי כשאינו יכול לכוף את יצרו ודאו עדיף עכ"פ שחטא בכתר ולא בגלוי כדי שלא יתהלל שם שמים בפרהסיא.

אין מקיפין בחילול השם, אחד שוגג ואחד מזיד. ובגמרא ב' פירושים: א. אין עושים כהנווני ושמוכר כמה פעמים בהקפה ואח"כ גובה כל הקפתו יחד, אבל בחילול השם אין עושין כך מלמעלה אלא נפרעין ממנו מיד, ב. שאם היתה וקף המאונים שקולה ושהיו לו מחצה עונות ומחצה זכויות, ויש באחד העונות חילול השם, מכרעת ואת הקף לחובה. ולפי"ז 'מקיפין' הוא מלשון עיון.

[דף מ:]

◊ יראה אדם עצמו כאילו (מעשיו שקולים) חציו חייב וחציו זכאי, עשה מצוה אחת הכריע עצמו לכף זכות, עבר עבירה אחת הכריע את עצמו לכף חובה, שנאמר 'והוטא אחד יאבד טובה הרבה', בשביל חטא יחידי שחטא אובד ממנו טובות הרבה.

ר' אלעזר ב"ר שמעון מוסיף, דלפי שהעולם נידון אחר רובו והיחיד נידון אחר רובו, לכך יראה אדם כאילו העולם שקול (ומחצה צדיקים והיחידים ומחצה רשעים) וגם מעשיו שקולים; עשה מצוה אחת הכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות, עבר עבירה אחת הכריע את עצמו ואת כל העולם לכף חובה, ואבד ממנו ומכל העולם טובה הרבה.

◊ אפילו צדיק גמור אם מרד באחרונה איבד את הראשונות, שנאמר 'צדקת הצדיק לא תצילנו ביום פשעו'. וזה דוקא במתחרט על כל הטובות שעשה, אבל כשאינו תוהא על הראשונות הוי כמחצה עונות ומחצה זכויות. ולהיפך אפילו רשע גמור כל ימיו, אם עשה תשובה באחרונה אין מזכירים לו שוב רשעו, שנאמר 'ורשעת הרשע לא ישל בה ביום שובו מרשעו'.

◊ הקב"ה מביא על צדיקים יסורים בעולם הזה כדי שירשו עולם הבא, שנאמר 'זהיה ראשיתך מצער ואחריתך ישגה מאד'. משל לאילן שכולו עומד במקום טהרה ונפו נוטה למקום זומא, דכיון שנקצץ נפו נמצא כולו עומד במקום טהרה וכך נפרעין מן הצדיקים מעט עונות שבידם ונמצא כולם נקיים.

וכן משפיע הקב"ה על רשעים טובה בעולם הזה ובשכיל מיעוט טובות וזכויות שיש בידם כדי למורדן ולהורישן למדריגה התחתונה, שנאמר 'יש דרך ישר לפני איש ואחריתו דרכי מות'. משל לאילן שכולו עומד במקום זומא ונפו נוטה למקום טהרה, כיון שנקצץ נפו נמצא כולו עומד במקום זומא.

◊ תלמוד ומעשה: לר' טרפון מעשה גדול, ולר' עקיבא תלמוד גדול, וזקנים אמרו תלמוד גדול שמביא לידי מעשה ונמצאו שניהם בידו.

יא. כן פרש"י הכל, מיהו עי' בתוס' (ד"ה ועשה) דמ"ו שהולך לו לעבור עבירה, אלא פי' שגיגת דרכים והאכסנאות ולניסת שמורים משכרים יאה"ל ומונעים אדם מן העבירה. ועי' נמי ברש"י במס' מו"ק (דף ט"ו) בשם רב האי נאון שפי' "דולאי כיון שלגוס שמורים וכו' אני ערב דבר שאינו חפץ מכלל ומליך בעבירה". אולם עי' בתוס' (דף ט"ו) ד"ה ועשה.

– הא דכתיב 'אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו'; 'צדיק טוב' היינו שהוא טוב לשמים וטוב לבריות ובההוא כתיב 'כי פרי מעלליהם יאכלו', שאוכל מפירות מעלליו בעוה"ז והקרן קיימת כולו לעוה"ב כנ"ל, וצדיק שאינו טוב היינו שהוא טוב לשמים ורע לבריות וכגון מצות שלוח הקן וכי"ב שאין בריות נהנין ממנו לכך אינו אוכל מפירות בעוה"ז, אלא אוכל מהקרן עצמו. וכן הא דכתיב 'אוי לרשע רע כי גמול ידיו יעשה לו'; 'רשע רע' היינו שהוא רע לשמים ורע לבריות וכגון רציח, גזל, גנב, ורשע שאינו רע היינו שהוא רע לשמים ואינו רע לבריות וכגון מגלה עריות, מבזה מועדים, אוכל הלב.

◊ חילוקים בין שכר מצוה לעונש עבירה: (א) הזכות יש לה קרן ויש לה פירות (פי' אפילו כשעשה מצוה שאינה עושה פירות, מכל מקום נתנן לו שכר יותר מכדי פעולתו; עפי"ז מהרש"א) דכתיב 'אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו'. אבל עבירה יש לה קרן ואין לה פירות ושאין נפרעין ממנו יותר מכדי רשעו, דכתיב 'אוי לרשע רע כי גמול ידיו יעשה לו' (ומשמע רק כגמול ידיו ולא יותר).

וזה דוקא בעבירה שאינה עושה פירות (ובהו יש חילוק בין מצוה לעבירה, דעבירה נפרעין ממנו רק כדי רשעו ובמצוה נתנן לו שכר מרובה דלעולם מדה טובה מרובה ממדת פרענותו; שם), אבל עבירה שעושה פירות וכגון חילול השם שאדם חשוב עובר עבירה ואחרים למדין ממנו לעשות כן יש לה פירות (שנפרעין ממנו גם על מה שחטאו אחרים בשבילו), ועל זה נאמר 'זיאכלו מפרי דרכם וממועצותיהם ישבעו'.

(ב) מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה (פי' אפילו מחשבה שלא עשה פירות, והיינו שלא קיים מחשבתו), שנאמר 'אז נדברו וראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמעו ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי שמו ולחושבי שמו', מלמד שאם חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה. אבל מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה (שאין נפרעים ממנו על המחשבה) שנאמר 'און אם ראיתי בלבי לא ישמע ה'.'

אבל בשלש אופנים נפרעים מן האדם אף על מחשבת עבירה: א. מחשבה שעושה פרי (פי' שלבסוף קיים מחשבתו ועשה העבודה, שאו נפרעים ממנו אף על המחשבה), שנאמר 'הנני מביא אל העם הזה רעה פרי מחשבותם', מחשבה שעושה פרי הקב"ה מצרפה למעשה. ב. מחשבת עבודה זרה, שנאמר 'למען תפוש את בית ישראל בלבם', החמורה עבודה זרה שכל הכופר בה כמודה בכל התורה כולה. ג. מי שעבר עבירה ושנה בה, דכיון שעבר אדם עבירה ושנה בה נעשית לו כהיתר ולכך כי הדר מהרהר לעשות מצטרפת מחשבתו למעשה, דאפי' לא עבד לה לבסוף מי"ז ע"כ אין חורתו לשם שמים, דהא נעשית לו כהיתר, אלא ע"כ משום שלא הוצרך להו.

◊ חומר עון חילול השם: נוה לו לאדם שיעבור עבירה בסתר ואל יחלל שם שמים בפרהסיא (שהרואה מולול בכבוד המקום), שנאמר 'אתם בית ישראל כה אמר ה' איש גילוליו לכו עבדו ואחר אם אינכם שומעים אלי ואת שם קדשי לא תהללו'.

אם רואה אדם שייצרו מתגבר עליו ילך למקום שאין מכירין אותו, וילבש שחורים ויתכסה שחורים (שלא יראה עצמו בכבודו, אולי עי"ז ירד לבבו ולא יחטא) ויעשה מה שלבו הפץ ואל יחלל שם שמים בפרהסיא (פי' גם אם יחטא שם מ"מ אין אדם נתן לב, כיון שהוא לבוש שחורים ואינו חשוב בעיניהם, וזה עדיף שעכ"פ לא

גליז קנין תורה

בהמה באור בכל ער"ש לכבוד שבת, ורבה מלח דג. ללישנא בתרא אסור לקדש אשה על ידי שליח וכשיכול לקדשה בעצמו, דאסור לאדם שיקדש את האשה עד שיראנה, דחיישין שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו, ורחמנא אסור ואהבת לרעך כמוך.

האשה מתקדשת בעצמה או ע"י שליח [שמקבל קידושה מיד בעלה]. ובהא לכולי עלמא ליכא איסורא [להתקדש ע"י שליח] רק מצוה ודמוצה בו יותר מבשלוהו, דלא חיישין שמא תראה בו דבר מגונה ויתגנה עליה, דאמר ריש לקיש [משל שהנשים אומרות על בעל כל הדון] טוב למיתב טן דו מלמיתב ארמלא [ומוב לשבת עם שני גופים משבת אלמנה]. וכל זה מצד האשה שמתקדשת ע"י שליח, דליכא איסורא לגבי דידה, ומ"מ הבעל איסורא קעביד [לפי הלישנא בתרא] כיון שנותן קידושין לשלוהה ולא הוי לה.

❖ **קידושי קטנה ונערה:** האב שקידש בתו, בין קטנה ובין נערה, מקודשת. מכל מקום אסור לאדם שיקדש את בתו כשהיא קטנה, עד שתגדל ותאמר בפלוגי אני רוצה, לכך נקט במתניתין 'האיש מקדש את בתו כשהיא נערה' ובשלוהו⁷¹.

❖ **שליחות מנלן:** מצינו שליחות בג' מקומות: (א) בניירושיין, דכתיב (דברים כה, א) 'וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה ושלחה מביתו'; ומדכתיב לשון שליחות [ולא 'גירשה'] מלמד שהבעל עושה שליח ולמסור לה גיטה, ומדכתיב 'ושלחה' ולא 'ושלח' מלמד שהאשה עושה שליח ולקבל גיטה, דקרינן 'ושלחה' בלא מפיק היא, ומדכתיב פעם שנית (שם פסוק ג) 'ושלחה' מלמד שהשליח עושה שליח.

– והא דמהני שליחות בקידושיין [וכדתנן האיש מקדש בו ובשלוהו] ליכא למילף במה מצינו מגירושיין, די"ל מה לגירושיין שכן ישנן בעל כרחא והלכך איתגהו נמי ע"י שליחות, אלא יליף בהיקשא דכתיב 'ויצאה והיתה' מקיש הויה ליציאה, מה יציאה משוי שליח אף הויה משוי שליח.

(ב) **בתרומה,** מצינו דמהני שליחות דתנן האומר לשלוהו צא ותרום [ולא אסור לו כמה לתרום, ומזה"ת תרומה אין לה שיעור דכתיב 'ראשית דגנך' אפילו כל שהוא, אבל רבנן אמרו עין יפה א' מארבכיים, עין רעה א' מששים, ועין בינוני א' מהמשים], תנורם לפי מה שהוא מכיר דעת בעל הבית ואם אינו יפה או עינו רעה. ואם אינו יודע דעת בעל הבית תנורם בבנינונית אחד מהמשים, מ"מ אם פיתח [מבעה"ב] עשרה [שתרם א' מארבכיים] או הוסיף [לבעה"ב] עשרה [שתרם רק אחד מששים] תרומתו תרומה [שיכול לומר לבעה"ב בהכי אמדתך]. ולפי ההוה אמינא ילפינן שליחות בתרומה מדכתיב 'כן תרימו גם אתם' וגם יתירא הוא לרבות את השליח.

(ג) **בקדשים,** מצינו דמהני שליחות דתנן חבורה שאבד פסחה ואמרו לאחד צא ובקש [פסח האבוד] ושחוט עלינו, והלך ומצא ושחט, והן לקחו ושחטו, אם שלו נשחט ראשון הוא אוכל משלו והם אוכלים עמו [שהרי עשאוהו שליח לשחוט, ושלחן פסול]. וילפינן שליחות בקדשים לר' יהושע בן

גדול תלמוד שקדם למצות חלה מ' שנה [ושנתה תורה לישראל כשיצאו ממצרים בחודש השלישי, אבל לא נתחייבו בחלה עד שנכנסו לארץ אחר מ' שנה], וקדם לתרומות ומעשרות נ"ד שנה [ודוקא בחלה נתחייבו מיד כשנכנסו לארץ, מדכתיב ביה 'בבואכם' שהוא משונה משאר ביאות שבתורה דכתיב בהו 'כי תבואו', אבל בתרומות ומעשרות לא נתחייבו אלא אחר כיבוש וחילוק שהוא י"ד שנה, דכתיב 'תבואת רועך', שיהא כל אחד מכיר חלקו], וקדם לשמיטה ס"א שנה [שהתחילו למנות שמיטה אחר כיבוש וחילוק (שהוא נ"ד שנה משיצאו ממצרים), ועשו שמיטה לסוף שבע שנים, דשביעית אינה משמטת אלא בסופה דכתיב 'מקץ שבע שנים', נמצא כל שנה שביעית במנין ס"א שנים], וקדם לויובל ק"ג שנים, דויובל הראשון היה בשנת ק"ד [ומציאת מצרים, דגם יובל התחילו למנות יחד עם שמיטים, דהיינו אחר כיבוש וחילוק שהיה נ"ד שנים אחר יציאת מצרים] וקסבר⁷² יובל מתחילתו הוא משמט ומתחילת השנה מיום הכיפורים עבדים נפטרם ושדות חוזרות, נמצא שעדיין לא עברו אלא מ"ט שנים, לכך קאמר שקדם לויובל ק"ג שנים ולא ק"ד שנים].

וכשם שהלימוד קודם למעשה, כך אין תחילת דינו של אדם ולעתיד לבא [אלא על שלא עסק בתורה, ורק אחר כך דנין על קיום המצוות], שנאמר 'פוטרי מים' [הפורק עול תורה, דאין מים אלא תורה] ראשית מדון [הוא תחילת דינו].

וכשם שדינו קודם למעשה, כך שכר לימוד התורה קודם לשכר קיום המצוות, שנאמר 'ויתן להם ארצות גוים ועמל לאומים יירשו בעבור ישמרו חוקיו' [היינו תלמוד, דאמר לעיל (דף לו.) 'תשמרו' זו משנה] ותורותיו ינצורו' [וקיימו, היינו מעשה].

❖ **כל שישנו במקרא ובמשנה וברך ארץ** לא במהרה הוא חומא, שנאמר 'והחוט המושלש לא במהרה ינתק'. וכל שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ, אינו מן היישוב, ולכך גם פסול לעדות [דכיון שאינו מן היישוב אין מקפיד על עצמו ואין לו בושת פנים].

האוכל בשוק הרי זה דומה לכלב, ויש אומרים שגם הוא פסול לעדות [דהואיל ואין מקפיד על כבודו אינו בוש ללול בעצמו וליפסל], ואמר רב אידי בר אבין דהלכה כיש אומרים [ע"י תודה יש אומרים כביאר 'האוכל בשוק'].

❖ **רגז, לא עלתה בשכרו אלא רגזנותא** [פ"י כחש בשרו, אבל מלבד זה לא נשתכר כלום]. **אדם טוב, מטיעומים אותו מפרי מעשיו. כל שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ, יש לעשות נדר שלא ליהנות ממנו, שנאמר 'ובמושב לצים לא ישב', וזה שאינו באחד מאלו מושבו מושב לצים** [דכמה יתעסק אם לא בליצנות].

[דף מ"א]

פרק שני – האיש מקדש

שליחות בקידושיין

❖ **האיש מקדש אשה, בעצמו או ע"י שליח. ללישנא קמא אין איסור לקדש ע"י שליח, ומ"מ מצוה בו יותר מבשלוהו** [ודכי עסק גופו במצות מקבל שכר מפיו], כי הא דרב ספרא היה מחרין רישא [פ"י מהבהב ראש

יב. עין תוס' רא"ש דהאי 'קסבר' לאו דוקא, דליכא שום פלוגמא דציוס הכפורים עבדים נפטרים לנתיים ושדות חוזרות לבעליהן].

יג. ע"י מנ' אבות (פ"ב מ"ג) 'יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ', וכו', ומבואר שם במשנה ובמפרשים דדרך ארץ היינו מלאכה או סחורה, מיהו בצהרש"א כאלו כ' בשם הרמב"ם דדרך ארץ היינו שמשאו ומתנו נגמח עם הנריות, ע"ש.

יד. ורע"ג דלמרינן לעיל שאין איסור לאשה להתקדש ע"י שליח דטוב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו, הני מילי כשהיא עצמה שולחת שלוחה להתקדש, שאפשר שצדקה ענינו ע"י שליח ונתלצית להתקדש לו [ולאו אמרי] 'טוב למיתב טן דו ולא חיישין שמתרמלו מחור בו, כיון שבעל מלמית להתקדש לו, אלל קטנה שמתקדשת ע"י אביה ומעולם לא צדקה ענינו, איכא למיתב שמא אס הימח גדולה לא הימח מתלצית כלל להתקדש לו [מוד"ה אסור ומס' רא"ש].

גלין קנין תורה

– ואף דאמר ר' חייא בר אבא בשם ר' יוחנן עבד אינו נעשה שליח לקבל גמ' מיד בעלה של אשה **מסברא** לפי שאינו בתורת גימין וקידושין ואלמא דלא בני קרא דמסברא אית לן למימר דמידי דלא שייך ביה לא מתעביד עליה שליח, מ"מ הכא בעי קרא ודעכ"ם אינו נעשה שליח לתרום, דסלקא דעתך אמינא עבד שאני דלאו בר היתירא הוא כלל ושאינו בשום צד היתר אשר איש, שאינו מנרש דהא אין לו קדושין **משא"כ עכו"ם** [לענין תרומה] **דלדעת תנא קמא** עובד כוכבים או כותי שתרמו ואת שלהן תרומתן תרומה [ליאמר לורים, דקסבר ת"ק אין קנין לעכו"ם בארץ ישראל להפקיע מחיוב תרומה, וגם ס"ל מירוח עכו"ם אינו פוטר את התרומה, דכתיב 'נגנב' כ' פעמים למעוטי דינון עכו"ם, ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבותה, הו"א שגם נעשה שליח לישראל לתרום, קמ"ל 'גם אתם' דדוקא בן ברית נעשה שליח.

(ב) לר' שמעון ליכא למימר שבא למעט עכו"ם, דר' שמעון סובר האוכל תרומת עכו"ם פטור מהדומש ודקסבר אין מירוח העכו"ם חייב בתרומה^{טו}, מדכתיב דגנב, ולדידיה ליכא מיעוט אחר מיעוט דמצריך להו צריכ, וא"כ אפשר למילף הא דעכו"ם אינו נעשה שליח לתרום מסברא כיון דלא שייך כלל בתרומה.

אלא לעולם ילפינן שליחות מדכתיב **גם אתם**, ואין להקשות נילף מצד הושה גירושין וקדשים, דבלאו קרא יתירא הו"א דממעטינן שליח בתרומה מדכתיב **אתם**, דהא דרשינן **אתם** למעוטי אריסין [מלתרום חלקו של בעה"ב] או שותפין או אפוטרופוס [של יתומים] או התורם את שאינו שלו [שלא מדעתו], והו"א הוא הדין דממעטינן נמי שליח, להכי איצטריך **גם** לרבוויי.

קרחא מדכתיב [בקרבתן פסח] 'ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים, וכי כל הקהל כולן שוחטין והלא אינו שוחט אלא אחד, אלא מכאן ששלוהו של אדם כמותו.

הדא מתרמי: ליכא למילף, דבכל חד איכא פירכא: **תרומה מגירושין** – מזה לגירושין שכן ישנן חול. **גירושין מתרומה** – מזה לתרומה שכן ישנה במחשבה [ונתן עיניו בצד זה ואוכל בצד זה, דכתיב ונחשב]. **קדשים מתרומה או קדשים מגירושין** – מזה להנך שכן ישנן חול אצל קדשים [ודאפי' תרומה הוא חול אצל קדשים]. **גירושין מקדשים או תרומה מקדשים** – מזה לקדשים שכן רוב מעשיהן ע"י שליח וכלל עבודת הקרבנים ע"י כהנים שהם שלוחים.

הדא מתרמי: אין ללמוד קדשים מגירושין ותרומה – דמה להנך שכן ישנן חול אצל קדשים. וכן אין ללמוד גירושין מתרומה וקדשים – דמה להנך שכן ישנן במחשבה [ותרומה כנ"ל, וקדשים נמי איתגדו במחשבה שאם נמר בלבו לומר שור זה עולה הרי הוא עולה, וכן נמי פסול קדשים ופיגול ע"י מחשבה הם באים]. אבל קשה לא נכתוב רחמנא **בתרומה** [גם] יתירא [ותיתי מגירושין וקדשים] ודא"ת מזה לגירושין שכן ישנן חול, י"ל קדשים ויכיה, וא"ת מזה לקדשים שכן רוב מעשיהן ע"י שליח, י"ל גירושין ויכיה, וחור הדין, והצד הושה שבהן שישנן ע"י עצמו ושלוהו כמותו, אף אני אכיא תרומה. ויש על זה בגמרא ב' תירוצים:

(א) דאין הכי נמי ילפינן שליחות מצד הושה גירושין וקדשים, והפסוק **גם אתם** בא למעט עכו"ם שאינו יכול להיות שליח לתרום, דמקשינן שליח למושלה, מזה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית.

טו. ע"י רשב"א וריטב"א, לרש"י לא פליגי ת"ק ור"ש לענין קנין לעכו"ם נא"י להפקיע מיד מעשר, דלכו"ע אין קנין, אלא פליגי אס מירוח עכו"ם פטור מתרומה או לא, דלמ"ק אינו פוטור ולר"ש פוטור, מניסו ע"י תוס' (ד"ה העובד כוכבים), וע"י צמח"ש"א ומהר"ם ע"ס.

שאלות ותשובות לחזרה

שאלות

- א. האם נוהג חדש בחוץ לארץ?
- ב. האם נוהג ערלה בחוץ לארץ (מן התורה, מדרבנן, אינו נוהג כלל)?
- ג. האם נוהג פלאים בחוץ לארץ (מן התורה, מדרבנן, אינו נוהג כלל), ומנולן?
- ד. למתני' במס' ערלה: מזה הדין כספק ערלה וספק כלאים; בארץ ישראל, כסוריא, ובחוץ לארץ?
- ה. למה אין ראייה ממה שזרע רב גינתא דבי רב משארי משארי דס"ל כלאי זרעים נוהג בחו"ל?
- ו. איך מיישב בגמ' הסתירה בין מתני' 'כל העושה מצוה אחת מטיבין לו ומאריכין לו ימיו ונוחל את הארץ', להא דתנן דדוקא על כיבוד אב ואם ונגמ"ח והכנסת אורחים והבאת שלום בין אדם לחבירו ותלמוד תורה אדם אוכל פירותיהן בעוה"ז והקרן קיימת לעוה"ב?
- ז. הא דתנן במתני' 'מטיבין לו ומאריכין לו ימיו', היינו בעולם הזה או בעולם הבא? (אביי, רבא)
- ח. איך יליף ר' יעקב ממעשה שראה [בבן שעלה במלם וכיו' דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, דילמא היה מהרהר בעבירה או בעבודה זרה?
- ט. למה ניזק הבן אחר שעלה על סולם לקיים כיבוד אב ואם ושילוח הקן, והא שלוחי מצוה אינן ניזוקין לא בהליכתן ולא בחזירתן?
- י. מא ראה 'אחר' שגרם לו לחמוא? (ב' דרכים)
- יא. אדם שישב ולא עבר עבירה, האם מקבל שכר כעושה מצוה או לא?

גליץ קנין תורה

- יב.** למה לא נשנה מצות שלוח הקן יחד עם מצות שאדם אוכל פירותיהן בעוה"ז והקרן קיימת לעוה"ב וכבוד אב ואם וגמילות חסדים והבאת שלום ותלמוד תורה?
יג. באיזה ג' אופנים הקב"ה מצרף מחשבה של עבירה למעשה?
יד. הרואה שיצרו מתגבר עליו, מה יעשה? ולמה?
טו. 'כל שלא חס על כבוד קונו ראוי לו שלא בא לעולם', מה היא? (ב' פירושים)
טז. מה הפירוש של 'אין מקיפין בחילול השם'? (ב' פירושים)
יז. 'וחומא אחד יאבד טובה הרבה'; למה בשביל חמא יחידי שהמא יאבד טובות הרבה?
יח. צדיק גמור כל ימיו ומרד באחרונה, מה דינו? רשע גמור כל ימיו ועשה תשובה באחרונה, מה דינו?
יט. על איזה ב' אנשים מצינו בגמרא כאן שהן פסולים לעדות?
כ. למסקנת הגמרא, איזה גדול תלמוד או מעשה? ולמה?
כא. כמה שנים קדם תלמוד תורה למצות חלה? לתרומות ולמעשרות? לשמיטה? ליובלות?
כב. 'האיש מקדש בו ובשלוהו'; השתא בשלוהו מקדש בו מבעיא? (ב' תירוצים)
כג. האם אסור לאשה לשלוח שליח לקבל קידושיה? ולמה?
כד. למה קתני 'האיש מקדש את בתו כשהיא נערה בו ובשלוהו', והא גם בבתו קמנה תופס קידושין?
כה. מנא ילפינן שליחות בגירושין; בשליח דבעל, שליח דאשה, שליח עושה שליח?
כו. מנא ילפינן שליחות בתרומה למסקנת הגמרא?
כז. מנא ילפינן שליחות בקדשים (לר' יהושע בן קרחה)?
כח. למה לא ילפינן גירושין חדא מחדא; מתרומה או מקדשים? ולמה לא ילפינן אותו מתרוייהו?
כט. למה לא ילפינן קדשים מגירושין ותרומה?
ל. מנלן דעבד אינו נעשה שליח לקבל גמ אשה מיד בעלה?
לא. תרומת עכו"ם, הייבין עליה חומש או לא? ולמה?

תשובות

- א.** למשנה במס' ערלה נוהג מן התורה וכן לר' אליעזר במתני' (לעיל דף לו), ולרשב"י (לעיל דף לח), דרשיו 'מושב' בכל מקום שאתם יושבים, אבל לת"ק במתני' וכן לר' אליעזר בר' שמעון לעיל אינו נוהג בחו"ל, דרשיו 'מושב' לאחר ירושה וישיבה.
- ב.** במשנה במס' ערלה תנן 'ערלה הלכה'; יש אומרים הלכה למשה מסיני (עולא אמר ר' יוחנן) ויש אומרים הלכתא מדינה (רב יהודה אמר שמואל). אבל בבבלי תנא בשם ר' אליעזר הגדול דאין ערלה בחו"ל כלל וולדעת רשב"י (לעיל דף לח) נוהג ערלה בחו"ל מן התורה, דרשיו ק"ו מהדשו.
- ג.** הרכבת האילן לכו"ע אסור מן התורה, דכתיב 'בהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כלאים', מזה בהמתך בהרבעה אף שדך בהרכבת דבר מסויים, ומה בהמתך בין בארץ ובין בחו"ל דהוי חובת הגוף, אף שדך בין בארץ ובין בחו"ל. כלאי זרעים בכרם, למשנה במס' ערלה אינו נוהג מה"ת, דכתיב 'שדך' והמיוחד לך, אבל נוהג מדברי סופרים ואבל לרשב"י (לעיל דף לח) נוהג מה"ת דיליף ק"ו מהדשו. כלאי זרעים שלא בכרם, למשנה במס' ערלה אינו נוהג כלל, דדוקא בכלאי הכרם גזרו רבנן כיון שאסור בהנאה בא"י משא"כ כלאי זרעים שלא בכרם שאינו אסור בהנאה בא"י לא גזרו כלל בחו"ל וכל זה למשנה במס' ערלה, אבל לרשב"י הנ"ל נוהג גם זה מה"ת בחו"ל כמו בא"י דיליף ק"ו מהדשו.
- ד.** בארץ ישראל, אסור. בסוריא, בדיעבד ובשנלקט כבר) מותר ואבל לכתחילה אינו אומר לעכו"ם לך רד ולקוט. בחוץ לארץ, איכא דמתני בין בערלה ובין בכלאים 'זה וזה יורד ולקח ובלבד שלא יראנו (וישראל) ולקוט' ולפי"ז בתרוייהו לא התירו אלא ספק ולא ודאי, ואיכא דמתני בתרוייהו 'זה וזה יורד ולקוט ובלבד שלא ילקוט ביד' ולפי"ז בתרוייהו התירו אפילו ודאי, ובלבד שלא ילקוט הישראל ביד, אלא העכו"ם ילקוט בשבילו.
- ה.** דאי משום כלאים ה' סגי לזרען בערוגה אחת ד' מארבע רוחות הערוגה ואחת באמצע, אלא עשה כן או משום נוי, או משום מירחא דשמעא. מתני' מצריך שיעשה מצוה אחת יתירה על זכותיו, ובהני מצוות (כבוד אב ואם וכיו') אפילו אם היתה שקולה מכרעת ולכך זכותו.
- ו.** לאביי: בעולם הבא, וביאור המשנה הוא שמתקנין לו יום טוב לעוה"ב ע"י שמריעין לו בעוה"ז. לרבא: בעולם הזה, ופליג מתני' על ר' יעקב דס"ל שכר מצוה בהאי עלמא ליכא.
- ז.** מהרהר בעבירה ודאי ליכא למימר, דמחשבת רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה. וא"ת מהרהר בעבודה זרה שהקב"ה מצרפה למעשה, מ"מ על זה גופיה קא קשיא ליה, דאי סלקא דעתך שיש שכר מצוה בהאי עלמא אמאי לא אגין מצות עליה כי היכי דלא ליתי לידי הרהור.
- ט.** סולם רעוע הוי, וכל היכא דשכיח הויקא לא סמיכין אגיסא.
- י.** איכא דאמרי כההוא מעשה שראה ר' יעקב, ולא דרש הפסוקים כר' יעקב דקאי על עולם הבא שכולו טוב וכולו ארוך. ואיכא דאמרי לישנא דהוצפית המתורגמן הוא דהוה גריר ליה דבר אחר, אמר פה שהפיק מרגליות ילחך עפר, נפק חמא.

גליץ קנין תורה

- יא.** בדרך כלל אינו מקבל שכר אלא על עשיית מצוה ולא על שישב ולא עבר עבירה, אבל כשבא דבר עבירה לידו וכפה יצרו ולא עבר, מקבל שכר כעושה מצוה, דאין מצוה יתירה מוזה.
- יב.** דלא קתני אלא מצוות שהן טוב לשמים וטוב לבריות, משא"כ שלוח הקן הוא טוב לשמים ולא טוב לבריות ושאינן הכריות נהנין ממנו.
- יג.** (א) מחשבה שעושה פרי ושלכסוף עשה העבירה, שאו נפרעים ממנו אף על המחשבה, (ב) מחשבת עבודה זרה, (ג) עבר עבירה ושנה בה, דנעשית לו כהיתר ונע"כ מה שלא הטא לבסוף לא הי' משום שחור לשם שמים אלא משום שלא הוצרך להו'.
- יד.** ילך למקום שאין מכירין אותו וילבש שהורים ויתכסה שהורים ועושה כמו שלבו הפין, וכל זה כדי שלא יתחלל שם שמים בפרהסיא.
- טו.** (א) זה המסתכל בקשת, (ב) זה העובר עבירה בסתר.
- טז.** (א) שאין עושיין לו כהנוני ואלא נפרעין ממנו מיד, (ב) שאם היתה קף המאזנים שקולה ויש באחד העונות חילול השם מכריע את הכף לחובה.
- יז.** לעולם יראה עצמו כאילו חציו חייב וחציו זכאי, עשה מצוה אחת אשריו שהכריע עצמו לכף זכות, עבר עבירה אחת אוי לו שהכריע את עצמו לכף חובה.
- יח.** צדיק שמרד באחרונה, אם תוהא על הראשונות איבד את הראשונות, ואם אינו תוהא על הראשונות נעשה כמחצה עונות ומחצה זכיות. רשע שעשה תשובה באחרונה, אין מזכירים לו שוב רשעו.
- יט.** (א) כל שאינו לא במקרא ולא במושנה ולא בדרך ארץ ודכיון שאינו מן היישוב אין מקפיד על עצמו ואין לו בושת פנים, (ב) האוכל בשוק והואיל ואין מקפיד על כבודו אינו בוש לזלול בעצמו וליפסלו.
- כ.** נענו כולם ואמרו תלמוד גדול שהתלמוד מביא לידי מעשה.
- כא.** לחלה, ארבעים שנה ושלחה ניתנה מיד בכניסתן לא"י. לתרומות ומעשרות, נ"ד שנים ושלשנצטו בהן רק לאחר י"ד שנים של כיבוש וחילוק. לשמיטה, ס"א שנים ונצטוו בו נ"כ לאחר כיבוש וחילוק, ושמיטה הוא לסוף שבע שנים. לירובל, ק"ג שנים, דיובל מתחילתו משמט.
- כב.** ללישנא קמא, מצוה בו יותר מבשלוהו. ללישנא בתרא, דאסור לאדם שיקדש את האשה עד שיראנה שמא יראה בה דבר מוגנה ותתגנה עליו ורחמנא אמר ואהבת לרעך כמוך.
- כג.** לבולי עלמא ליכא איסורא, דטב למיתב מן דו מלמיתב ארמלו.
- כד.** דאסור לאדם שיקדש את בתו כשהיא קמנה עד שתגדל ותאמר בפלוני אני רוצה.
- כה.** שליח דבעל, מדכתיב 'ושלחה' ולא וגרשה. שליח דאשה, מדכתיב 'ושלחה' ולא ושלחה. שליח עושה שליח, מדכתיב פעם שנית ושלחה.
- כו.** (א) צד השוה גירושין וקדשים, (ב) 'כן תרימו גם אתם' לרבות שילוחכם, דאי לאו 'גם' הוי ממועטינן שליח מדכתיב 'אתם', כמו דמועטינן מיניה אריסין ושותפין ואפוטרופוס והתורם את שאינו שלו.
- כז.** 'ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים', וכי כל הקהל כולם שוחטים והלא אינו שוחט אלא אחד, אלא מכאן שלוחו של אדם כמותו.
- כח.** גירושין מתרומה – מה לתרומה שכן ישנה במחשבה. גירושין מקדשים – מה לקדשים שכן רוב מעשיהן ע"י שליח ומיהו גם איכא למימר שכן ישנה במחשבה כדלקמן. גירושין מתרווייהו – מה להנך שכן ישנן במחשבה.
- כט.** שכן ישנן חול אצל קדשים.
- ל.** מסברא, לפי שאינו בתורת גיטין וקידושין.
- לא.** לתנא קמא חייבין עליה חומש, דס"ל מירוח עכו"ם אינו פוטר מן התרומה ודכתיב דנגך ב' פעמים ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבותו, לר' שמעון פטור, דס"ל אין מירוח עכו"ם חייב בתרומה ודיליף מדכתיב דנגך, ולדידיה לא הוי מיעוט אחר מיעוט דמצריך להו צריכי.

ברכות לראש משביר

ידידנו הנגיד הנכבד רודף צדקה וחסד, אוהב תורה ומוקיר רבנן ותלמידיהון

מו"ה לייבל רובין הי"ו נציב חודש טבת

אשר נדב כל הוצאות החודש

לעי"נ אביו מו"ה יונה ב"ר אליעזר ע"ה ולעי"נ אחיו מו"ה אליעזר ב"ר יונה ע"ה
נלב"ע ביום כ"ג טבת שנת תשס"ח לפ"ק נלב"ע ביום כ"ז טבת שנת תשס"ח לפ"ק

ת. נ. צ. ב. ה.

זכות התורה תעמוד לו להתברך בכל משאלות לבו לטובה
לאורך ימים ושנים טובות - ויתקיים בו הבטחת נביאי אמת וצדק
לא ימושו מפני זרעו ומפני זרעו אמר ה' מעתה ועד עולם

בברכת התורה

הנהלת חבורת קנין תורה